

Diritto canonico, Antropologia e Personalismo. Atti della Giornata Canonistica Interdisciplinare, ed. Paolo Gherri, Roma 2008, ss. 398.

W dniach 6-7 marca 2007 roku na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim zostało zorganizowane drugie już spotkanie z cyklu „Interdyscyplinary Dzień Kanonistyczny”, poświęcone tym razem problematyce antropologiczno-personalistycznej w prawie kanonicznym. Sukces pierwszego ze spotkań, zorganizowanego w roku poprzednim, sprawił, że autorzy postanowili kontynuować te nader owocne spotkania. Tematyka spotkań staje się z roku na rok szersza i jest głębiej ujmowana, o czym świadczą coraz obszerniejsze materiały przedstawione przez uczestniczące w nich osoby. Relacjonowane tutaj spotkanie jest kontynuacją tego sprzed roku, którego wnioski: prawo jest produktem, konstrukcją osoby ludzkiej; prawo jest doświadczeniem autentycznie antropologicznym, sprowokowały obecną dyskusję.

Poprzednie spotkanie zostało poświęcone transcendentności i kategoryczności prawa, natomiast obecne dotyczyło tematyki antropologicznej, co zostało ujęte przez prof. A. Liviego w sformułowaniu: „nie ma innej metafizyki niż personalizizm”. Nie ulega jednak wątpliwości, że jakiegokolwiek odwołanie się do koncepcji osoby nie powoduje automatycznie powstania personalizmu jednoznacznie rozumianego (zwraca na to uwagę w Przedmowie do wydanej książki *Diritto canonico, Antropologia e Personalismo* P. Gherri. Sytuacja ta jednak sprawia, że w ten sposób tematyka spotkania zakreśla coraz szersze kręgi w jej założeniach dotyczących interdyscyplinarności poszukiwań i wykorzystania osiągnięć wielu nauk na polu kanonistycznym. Nie oznacza to jednak, że mogą być one bezkrytycznie przyjmowane przez teoretyków i praktyków zajmujących się prawem kanonicznym. Odnosi się to także do samego pojęcia „osoby”. Podobna sytuacja zachodzi w odniesieniu do antropologii, która musi pozostać antropologią chrześcijańską. Nie oznacza to, że ma się wyżyć swojego realizmu, ujmowanego w historycznych i kulturowych warunkach życia człowieka, ale zawsze człowieka stworzonego na obraz i podobieństwo Boga oraz odkupionego przez Chrystusa. Ta perspektywa chrześcijańskiej wizji człowieka jest nieutralna i zobowiązująca, ilekroć korzystamy z osiągnięć innych dyscyplin naukowych na gruncie prawa kanonicznego.

Uczciwość prezentacji nakazuje wymienienie autorów i tytułów przedstawionych przez nich wystąpień. Są to: P. Gherri, *Diritto canonico, Antropologia e Personalismo*; R. Serpa, *Elementi e nozioni di Antropologia teologica e filosofica nella dottrina del prof. Battista Mondin*; P. Buselli Mondin, *Personalismo Cristiano secondo Giovanni Paolo II: quale significato giuridico?*; J. J. Garcia Failde, *Atto libero del consenso matrimoniale nel suo aspetto personalistico: l'alterità*; M. J. Arroba Conde, *La dichiarazione delle parti come valorizzazione della dimensione personalistica del processo matrimoniale canonico*; C. Begus, *Recezione ed istituzionalizzazione del Personalismo nella giurisprudenza canonica*; C. Izzi, *Personalismo cristiano e perizia alla luce del recente Istruzione „Dignitas connubii”*; J. J. Garcia

Failde, *Approccio personalistico alla perizia*; J. M. Serrano Ruiz, *Persona maschile e femminile e relazione coniugale*; E. Di Bernardo, *Il Personalismo nella teoria e prassi di Roberti: limiti e prospettive*. Oprócz powyższych relacji należy wspomnieć o następujących komunikatach: N. Loda, *Antropologia e Personalismo nelle Chiese orientali e l'applicazione dell'οἰκονομία*; G. Georgio, *L'agire della persona: per ripensare le categorie di actus hominis e actus humanus*; P. Manganaro, *La radice metafisica della persona umana. Via individuationis e relazione intersoggettiva: un'analisi fenomenologica*; F. Silli, *La storicità della persona in Luigi Stefanini*; P. Buselli Mondin, *L'amore coniugale: per capire la relazione sponsale*.

Jaki jest zatem owoc, poza publikacją, drugiego spotkania z cyklu Interdyscyplinarne Dni Kanonistyczne? Można to wyrazić w kilku punktach: 1) Interdyscyplinarne podejście rzeczywiście było obecne w wielu wystąpieniach. Obejmowały one zakres antropologii filozoficznej i teologicznej, psychiatrii, psychologii, teorii ogólnej prawa, historii i kanonicznego prawa procesowego i dotyczyły wspólnego przedmiotu materialnego (*obiectum quod*), rozpatrywanego z punktu widzenia własnego przedmiotu formalnego (*obiectum quo*). 2) Podejście fenomenologiczne do poszukiwań wokół istnienia i życia człowieka wskazuje na konieczność indywidualnego podejścia do poszczególnych osób i różnych sytuacji życiowych, zwłaszcza w ocenie ich możliwości i zdolności do życia małżeńskiego. 3) Podkreślenie znaczenia jednostkowej osoby ludzkiej zwraca uwagę na jej tożsamość i wyjątkowość w stosunku do grupy, do której należy (mąż, żona, rodzina itp.), co w konsekwencji oznacza, że możliwość jej poznania nie dokonuje się *per facti-speciem, per universalia, ut in pluribus*, lecz w jej identyfikacji, intencyjności odniesienia się do Boga. 4) Indywidualne podejście do każdej osoby ludzkiej stawia pod znakiem zapytania ogólne koncepcje, którymi posługiwała się dotychczas kanonistyka, takie jak *salus animarum, cura animarum*. Kanonistyka powinna zatem dostrzec integralność osoby wierzącego jako ucznia Chrystusa, któremu oferowane jest zbawienie. 5) Konsekwencją takiego podejścia jest możliwość konkretyzacji tychże propozycji w odniesieniu do porządku prawnego, ujmowanego w kategoriach instytucja-osoba. Osobę należy postrzegać jako realizującą osobisty plan powołania, dla której odniesienie do instytucjonalnych form istniejących w Kościele stanowi pewną formę jedynie formalizacji i konkretyzacji kapłaństwa ministerialnego, które znajduje się w funkcji służebnej wobec kapłaństwa powszechnego.

Publikacja zasługuje na duże uznanie. Dotyczy to przede wszystkim odwagi podejmowanych zagadnień, zdawałoby się, że już wielokrotnie opracowywanych. Oznaki indywidualnego podejścia do wiernych, tworzących jeden Kościół, znalazły już swoje odzwierciedlenie w dzisiejszej kodyfikacji. Wystarczy wspomnieć tu dyskusję o *Lex Ecclesiae Fundamentalis* i ostateczną decyzję odrzucającą kodyfikację praw podstawowych w Kościele. Jest to przejaw personalistycznej wizji chrześcijańskiego życia wiernych w Kościele, obdarzonych łaską i osobistymi charyzmatami dla podtrzymania i wyrażenia jedności wspólnotowej. Autorzy zwracają jednak uwagę, że w kwestii praktycznych odczuć poszczególnych wiernych te aspekty życia gdzieś zanikają, a uwaga bardziej jest zwrócona na jedność, ale nie w jej różnorodności. Jest to aspekt życia we wspólnocie kościelnej, który może być na nowo odzyskany. Z drugiej jednak strony należy dostrzec aspekt wspólnotowo-instytucjonalny

kościelnej organizacji, w której wierzący istnieje całkowicie włączony w kościelną *Traditio*, która strzeże i sama jest strzeżona przez Instytucję gwarantującą ze swej strony zachowanie pierwotnego charyzmatu, niezależnie od zmian czasowo-prze-strzennych.

Tomasz Gałkowski CP
Katedra Teorii Prawa Kościelnego UKSW w Warszawie